

OBRUSZYĆ (37) *vb pf*

o prawdopodobnie jasne (tak w ob-).

inf obruszyć (7). ◇ *fut 3 sg* obruszy (7). ◇ *3 pl* obruszą (1). ◇ *praet 3 sg m* obruszył (1). *f* obruszyła (2). *n* obruszyło (2). ◇ *2 pl m pers -ście* obruszyli (1). ◇ *3 pl m pers* obruszyli (3). *subst* obruszyły (2). ◇ *plusq 3 sg n* było obruszyło (1). ◇ *3 pl m pers* byli obruszyli (1). ◇ *imp 3 sg* niech obruszy (2). ◇ *con 2 sg m* byś obruszył (3). *f* byś obruszyła (1). ◇ *3 sg m* by obruszył (1). ◇ *3 pl m pers* byśmy obruszyli (1). ◇ *con praet 3 sg m* by był obruszył (1).

Sł stp, Cn brak, Linde XVI w.

1. *Spowodować oburzenie, wzbudzić gniew, rozdrażnić; offendere Vulg; irritare, praevaricari PolAnt* [kogo, co] (24) : *LubPs* gg5; I opuścili Páná Bogá oycow swoich/ ktorzy ie wywiódł z ziemi Egiptkiej/ á szli za bogi cudzymi [...] y klániali sie im/ á obruszyli Páná. *BibRadz Iudic* 2/12; Bo byli poruszyli gniew (Boży) v wod Meriwskich/ że chciał skáráć Moizelzá dla nich. Bo byli obruszyli ducha iego *BudBib Ps* 105/33, 3.*Reg* 14/9; [mąż niewiernej żony z innymi] kościoł mocą otworzyli: [...] y wziąwszy niewiastę zaraz rozsiekáli. Obruszyła tá rzecz bárzo S. Woyciechá *SkarŻyw* 354, 171; *WujNT* 517.

obruszyć na kogo (2): Takżecie y w Horeb Páná obruszyli ná sie/ y tak sie był rozgniewał/ iż chciał was wygládzić. *BibRadz Deut* 9/8; *SkarKaz* 418a.

obruszyć czym (3): Y oczyścić ie od wszelákiey niepráwości ich ktorá przeciw mnie zgrzeszyli/ y przepuścę wzythkim złościám ich/ ktorymi obrázili mię y obruszyli [quibus peccaverunt contra me et quibus praevaricati sunt contra me]. *BibRadz Ier* 33/8. *Cf obruszyć czym przeciw komu.*

obruszyć czym przeciw komu (2): *Leop* 3.*Mach* 7/7; Potym Glinfki widząc iż tym okrutnym czynkiem/ y Krolá y wzytkę Litwę przeciw sobie stokróć więcej niż pierwey obruszył [...] wnet do wielkiej woyny mył náklonił *StryjKron* 707.

obruszyć na czym (1): Ráczże ie iuz precz odpędzić od oblicza twego/ Bo cie bárzo obruszyli ná wżem Páná swego *LubPs* B4v.

W charakterystycznych połączeniach: obruszyć ducha, każdego, krola, Pana (Boga) (4); *obruszyć bárzo* (2), *nawięcej, niepomału, stokróć więcej.*

Zwrot: »obruszyć ku gniewu« (1): A oni gdy iedząc/ będą náyceni y vtyią/ odwrocą sie [...] á obruszą mię ku gniewu [et irritabit me] łamiąc przymierze moje. *BibRadz Deut* 31/20.

Szeregi: »obrazić i obruszyć« (1): *BibRadz Ier* 33/8 *cf obruszyć czym.*

»obruszyć a zagniewać« (1): ielibyśmy co my przeciwko nim [Żydom] ze złości nieśłufnie poczynáli/ ábo wżdam ie zálmućić chcieli/ żebyśmy thym przeciwko sobie obruszyli/ á zagniewáli [offendamus] nie człowieká ále [...] Páná Bogá *Leop* 3.*Mach* 7/7.

a. *Wzruszyć, poruszyć; dotknąć [kogo]* (8) : *RejPs* 176v, 186; *BielKron* [332²]; Ono mię też by namniey nieobruszy/ iefli sie komu nie wzytko spodoba com tu nápił. *ModrzBaz* 1v; panieńka czyłtość/ á wćiele człowieczym Anyelkie przemieszkanie/ zwycięstwo nád własná wołą/ y wżech rokofzy podeptanie kogo nie obruszy? *SkarŻyw* A3v; *CzechEp* *3; *BielSen* 12.

Ze zdaniem przyczynowym (1): wśytko przyimę za dobre bych iedno był pewien łáfki świętey twoiey/ ábowiem mie iuz nic to nieobruszy by mnie nábarzeiey człowiek myślił zle czynić. *RejPs* 83.

W charakterystycznych połączeniach: najmniej nie obruszyć, nic nie obruszyć (4).

b. Zrazić [kogo do kogo] (2) : *PaprPan* Hv; Co wiem że cię obruży do mnie rzecz prawdziwa/ Ale ia o to nie dbam gdyż to prawdą żywa. *CzahTr* Iv.

2. *Obrazić, poniżyć, znieważić* [kogo] (4) : *ktoż* *lie* s *thym* *vrodził/* *áby* *wždy* *też* *kogo* *kiedy* *obrużyć* *nie* *miał?* *RejZwierc* 80; *PudłDydo* A3v.

obruszyć *czym* (1): *Vmieyże* *mu* [*przyjacielowi*] *też* *tákie* *przyłmáki* *okázowác/* *nie* *tylko* *ábyś* *go* *miał* *czym* *obrużić/* *ále* *ábyś* *go* *iáko* *możesz* *y* *czym* *możesz* *nawięcey* *powinowácíł* *łobie.* *RejZwierc* 92.

obruszyć *w* *czym* [= *pod jakim względem*] (1): *Nikogo* *więcey* *nie* *miłowác/* *iedno* *iego* [*Boga*]. *Ni* *w* *kim* *nádzieie* *nie* *pokłádác/* *iedno* *w* *nim.* *A* *gdy* *to* *ták* *będzie/* *iuż* *lie* *ostrzegác* *będziefz* *ábyś* *go* *ni* *w* *czym* *nie* *obrużył/* *á* *nie* *przełtąpił* *woley* *iego.* *RejPos* 130.

3. *Naruszyć, zmienić; uszkodzić, zniszczyć (o abstraktach)* [co] (9) : *Kfáktowną* *łtraż* *rácż* *połtáwić* *moiey* *nędzney* *dułfy/* *Nyech* *yey* *żadne* *łprzeciwyenłtwo* *namnyey* *nie* *obruży* *LubPs* G; *RejWiz* 189; *Bo* *kto* *kogo* *miłue/* *ten* *lie* *tego* *łtrzeże* *áby* *go* *nigdy* *nie* *gniewał/* *á* *nie* *obrużył* *woley* *iego.* *RejPos* 144v; *KołakCath* C2.

obruszyć *w* *czym* [= *pod względem czego*] (2): *RejPos* 139; *IEłliby* *cie* *theż* *Pan* *Bog* *iáką* *powagą/* *álbo* *włpaniłocią* *iáką/* *álbo* *dołtoienłtwo* *iákimi* *ozdobić* *raczył/* *vżywayże* *tego* *rołtropnie/* *iákobyś* *powinności* *łwey* *pocżciwey* [...] *ni* *w* *czym* *nie* *obrużył.* *RejZwierc* 147.

W charakterystycznych połączeniach: obruszyć naturę, wolą (2); najmniej nie obruszyć (2).

Zwrot: »część obruszyć« = znieważić (1): *Powazniem* *lie* *też* *chowała* *Czegom* *theraż* *doczekała* *Iz* *lie* *ten* *łotr* *łmiał* *pokulić* *Czo* *mey* *ćczy* *miało* *obrużyć* *RejJóz* F8.

Przen (2) :

a) *Fraza: »żadny wstyd nie mógłby obruszyć [kogo]« = ktoś nie musiałby się wstydzić (1) :* *A* *zdarz* *mi* *moy* *miły* *panie* *áby* *zá* *twą* *łprawą* *łtánowiły* *lie* *włfytki* *połtępki* *moie* [...] *gdy* *bych* *ia* *był* *pilen* *rołkázania* *twego* *świętego* *nigdy* *by* *mię* *żadny* *włtyd* *niemogł* *obrużyć.* *RejPs* 175v.

b) *Przynieść ujmę, wstyd [kogo] (1) :* *Y* *prołłę* *áby* *wzrułłił* *iákiego* *człowieká* *żywotá* *cnotliwego/* *ktory* *by* *wgrozie* *á* *wkáraniu* *chował* *mnie* *y* *łpráwy* *moie* *a* *iłcie* *mię* *to* *nic* *nieobruży/* *owłłsem* *bych* *lie* *záwždy* *miáłto* *nielubofci* *vćiekl* *dla* *modlitwy* *ku* *tobie.* *RejPs* 209.

Synonimy: 1. obrazić, oburzyć, rozdrażnić, rozgniewać; a. dotknąć; 2. poniżyć, uwłoczyć, zesromocić, znieważić; 3. uszkodzić.

Formacje współrdzenne cf RUSZAĆ.

Cf **OBRUSZENIE, OBRUSZONY**